

GENERAL LINGUISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-180-0-31>**ТЕРМІНИ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ****Овсейчик С. В.***кандидат філологічних наук,**асистент кафедри стилістики та мовної комунікації**Навчально-наукового інституту філології**Київський національний університет імені Тараса Шевченка**м. Київ, Україна*

Незважаючи на той факт, що поняття «дискурс» як лінгвістичний термін було визначено ще в 50-х рр. ХХ ст. (робота З. Харріса «Аналіз дискурсу»), у сучасній лінгвістиці ще й досі спостерігається шалена зацікавленість науковців проблемами дискурсу. Зокрема, до проблеми визначення поняття «дискурс», його класифікації, функцій та ін. зверталися Н. Арутюнова, Е. Бенвеніст, Ф. Бацевич, Н. Гудзь, Ю. Караулов, Є. Кубрякова, І. Корольов, С. Кость, М. Макаров, Г. Почепцов, К. Серажим, П.Серію, Г. Солганик, Ю. Степанов, А. Токарська, Л. Філіпс та ін.

Так, наприклад, К. Серажим розуміє дискурс як складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища, який, по-перше, детермінується (прямо чи опосередковано) його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (конституюючими чи фоновими) чинниками, по-друге, має «видиму» – лінгвістичну (зв'язний текст чи його семантично значущий та синтаксично завершений фрагмент) та «невидиму» – екстралінгвістичну (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта, необхідні для розуміння цього тексту) структуру і, по-третє, характеризується спільністю світу, який «будується» впродовж розгортання дискурсу його репродуцентом (автором) та інтерпретується його реципієнтом (слухачем, читачем тощо) [4, с. 13].

У свою чергу, П. Серію виділяє 8 значень поняття «дискурс»: 1) еквівалент поняття «мовлення»; 2) одиниця, що за розмірами перевищує фразу; 3) вплив висловлювання на його одержувача з урахуванням ситуації висловлювання; 4) бесіда як основний тип

висловлювання; 5) мовлення з позиції мовця; 6) вживання мовних одиниць, їх мовленнєву актуалізацію; 7) соціально чи ідеологічно обмежений тип висловлювань (напр. політичний дискурс); 8) теоретичний конструкт, призначений для вивчення умов продукування тексту [3, с. 190].

Нас цікавить саме «соціально чи ідеологічно обмежений тип висловлювання» – політичний дискурс, поняття складне й багатогранне. Ним позначають і мовну практику, і соціальну реальність. Зокрема, В. Дем'янков пропонує розглядати політичний дискурс у чотирьох контекстах: політологічному, лінгвістичному, соціопсихолінгвістичному та індивідуально-герменевтичному. Він зазначає, що політологічний аспект слугує засобом для політичних висновків, лінгвістична точка зору існує для інтерпретації політично-ідеологічних концепцій, соціопсихолінгвістика допомагає дослідити ефективність досягнення явних та прихованих політичних цілей мовця, а індивідуально-герменевтична – аналізує особистий зміст мовлення автора у певних обставинах [2]. І саме терміну як ментально-логічному, лінгвокогнітивному системоутворювальному елементу логосу [1, с. 167] надається провідна роль у пошуках істини і в безмежному просторі пізнання і розуміння політичних процесів, які панують у тому чи іншому суспільстві, країні, світі в цілому.

Під терміном розуміємо *слово або словосполучення, що має чітку дефініцію та позначає спеціальне поняття певної галузі знань*. Особливістю політичного дискурсу є те, що досить часто у ньому своє значення реалізують не лише вузькоспеціалізовані політичні терміни, а й міжгалузеві терміни суміжних з політологією галузей знань, що зумовлено специфікою понятійно-категорійного апарату політичної науки та її формуванням і розвитком. Пор., зокрема: **геноцид** – «цілеспрямовані дії з метою знищення повністю або частково окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами, а також штучне створення життєвих умов, не сумісних з життям»; **демократія** – «політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ»; **депортация** – «примусове вигнання людини, або цілої групи людей до іншої місцевості»; **конституція** – «основний державний документ (закон), який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян» та ін. Як бачимо, ці терміни одночасно співвідносяться як з політологією, так і з історією, правом. Також у відповідних галузевих словниках фіксуються політичні терміни, першоджерелом яких є філософія, економіка, соціологія, воєнні науки. За нашими спостереженнями, власне політичну семантику можуть

окреслювати терміни-словосполучення з компонентом «політичний», пор.: *політична акція, політична поведінка, політична свідомість, політична культура, політичне життя, політичний процес* та ін. Проте таких термінів засвідчено досить небагато, здебільшого у галузевих словниках представлені міжгалузеві одиниці [пор: 5: 6].

Специфіку формування політології як науки зумовлює той факт, що вона є конгломератом поняттєвих підсистем з таких традиційних наук, як історія, право, філософія, соціологія, і нових галузей наукового знання, що виникли на межі суміжних дисциплін (*політична географія, політична антропологія, політична психологія* та ін.). Поява нових напрямів науки спричиняє потребу фіксації і передавання спеціального знання, деякого переосмислення вже відомих термінів, які досить часто в сучасних словниках отримують ремарку «політичний».

На нашу думку, межі політології постійно змінюються, а іноді навіть важко й визначаються, що пов'язане з тим, що збільшується кількість тем, до яких стає дотичною сучасна політологія, яка сьогодні торкається багатьох галузей людської діяльності.

Таким чином, можна зауважити, що терміни в політичному дискурсі здебільшого мають міжгалузевий характер, вони окреслюють ту тему, яку, в той чи інший спосіб, представляє політик, державний діяч, та, врешті-решт простий громадянин країни, оскільки об'єктом політології є політична сфера сучасного суспільства, пов'язана із взаємодією багатьох спільностей людей – соціальних груп, класів, націй і народів.

Література:

1. Буянова Л.Ю. Термин как единица логоса. Краснодар, 2002. 185 с.
2. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. *Политический дискурс: история и современные исследования: сборник научных трудов*. М., 2002. № 3. С. 32-43.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477с.
4. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики): монографія. К.: 2002. 352 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М.П. Требіна. Х.: Право, 2015. 816 с.
6. Політологічний словник / за ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка. К.: МАУП, 2005. 792 с.